

Tretji tematski sklop nima skupne točke, ampak prinaša *tematsko različne* prispevke, namenjene pojavom analitizma v ruščini, pogojenega z vzajemnim etnokulturnimi rusko-litovskimi vplivi. Raziskava je bila opravljena na podlagi pisnih virov zadnjega desetletja ruskojezičnih časopisov in deloma govornjenega jezika ruskih prebivalcev Vilne. Avtorica N. Avina (Litva) je pri tem med drugim ugotovila regionalne inovacije v obliki aktiviranja nesklonljivih besed kot odrazov analitizma. K. Czarnecka (Poljska) je predstavila naravo in strukturo ekspresivne tvorbe v slengu štirih regij jugovzhodnega dela Poljske. Analiza je pokazala na prevladujočo rabo manjšalnic, ki jim odstotkovno sledijo skrajšana in modificirana lastna imena, imena za majhna, nedorasla bitja in slabšalnice. V primerjavi s knjižnim jezikom so pri tovrstni tvorbi v slengu specifični afiksi, ki so običajno tujega (ukrajinskega ali ruskega) izvora. Pregledni predstavitvi koncepcije, avtorjev in metodološke podstati komunikacijske gramatike – v našem okolju terminološko bolj znane kot tekstna gramatika – v rusistiki se je s popisom in kratko predstavitvijo temeljnih del posvetila N. K. Onipenko (Rusija). A. V. Pietrova (Ukrajina) pa je raziskala verbalizacijo koncepta *ljubiti* in odraz v zloženkah ruskega jezika, kamor sodijo systemske tvorjenke in ustvarjeni neologizmi s sestavino *-fil*, *-holik* in *-ljub*, *-ljubec*. T. V. Popova (Rusija) je odkrivala tipologijo in kreolizacijo jezikovnih sredstev v množičnih medijih na podlagi vse produktivnejše grafoderivacije, ki preplavlja medijsko komunikacijo sodobnih evropskih jezikov. Z vsebinsko sorodno temo pa monografija zaključuje J. G. Soboleva (Rusija), ki je predstavila temeljne lingvistične smernice pri raziskovanju oglaševalskih

besedil. Kot kaže, so temeljni zorni koti opazovanja lingvo- (pragmatični, kulturnološki), manj pa je razprav, ki bi oglase obravnavali s stališče besedilne vrste.

Vsebinsko bogata monografija odpira in opozarja na številne možnosti kontrastivnega preučevanja znotraj slovanskih jezikov, pa tudi med slovanskimi in zlasti globalnim jezikom ter tako spodbuja slovansko komparativistiko. Njena posebna dragocenost pa je, da v prvem delu podaja historiat tovrstnega preučevanja in posledično tudi nekaj dobrih metodološko-teoretičnih smernic, ki tako raziskovanje pogoujejo.

Irena Stramljič Breznik

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta,
irena.stramljic@um.si

BARBARA KRYŽAN-STANOJEVIĆ: LICE I NALIČJE JEZIČNE GLOBALIZACIJE.

Zagreb: Srednja Evropa, 2009. 159 str.

Globalizacija je pojem, ki v splošnem pomeni skupek gospodarskih, političnih in družbenih procesov, katerih rezultat je večja mobilnost ljudi, znanja in denarja preko mej posameznih držav ter večja soodvisnost sveta. V zadnjem času se vplivi globalizacije vse močneje kažejo tudi na področju kulture in jezika, zato je mogoče opaziti porast različnih raziskav, ki se nanašajo na to tematiko. Vzorčen primer je zbornik *Lice i naličje jezične globalizacije*, ki ga je uredila Barbara Kryžan-Stanojević in je nastal leta 2007 na Filozofski fakulteti v Zagrebu kot rezultat projekta Ministrstva znanosti, šolstva in športa

Republike Hrvaške z naslovom *Suprotstavljanje globalizaciji jezika i kulture*.

Zbornik sestavlja trinajst člankov, ki z različnih stališč razjasnjujejo pomen pojma globalizacija v hrvaškem in poljskem jezikovnem prostoru, prav tako pa predstavljajo vplive na oba jezika in posledično opažene spremembe. Glede na obravnavano tematiko lahko članke umestimo v tri sklope.

Prvi sklop se osredotoča na položaj nacionalnega jezika v Evropski zvezi. Predstavljeni so raznovrstni vzroki za potencialno ogroženost jezikov. Kot navaja Barbara Kryžan-Stanojević, so to absolutno število govorcev, razmerje med govorcami in celotnim številom prebivalcev določene države, spremembe pri uporabi jezika, vpliv novih področij javnega življenja na jezik, dostopnost gradiva za jezikovno izobraževanje, jezikovna politika in odnos družbe oziroma govorcev do lastnega jezika. Za ohranitev jezikov se vsaj na videz zavzema Evropska zveza, ki je sprejela različne pravne akte (Maja Bratanič in Snježana Ramljak), v katerih je urejena uporaba uradnih jezikov v evropskih institucijah, v njih je določen status manjšinskih in regionalnih jezikov, močno pa je poudarjeno tudi spodbujanje večjezičnosti in multikulturalnosti. V nasprotju s tem v Evropski zvezi delujejo globalizacijski procesi, katerih cilj je predvsem gospodarski dobiček, nikakor pa ne skrb za jezik. Kakor ugotavlja Irena Petrušić, jezik predstavlja le za izboljšanje ekonomije potrebno sredstvo komunikacije, ki je uspešnejša, če se izvaja v enem samem jeziku in ta jezik je običajno angleščina. Elitiziranje in postavljanje določenega jezika pred druge vsekakor nima ugodnega vpliva na obstoj drugih jezikov, saj lahko povzroči rušenje njihove strukture in postopoma tudi izumrtje.

Z elitiziranjem in globalizacijo jezika se je ukvarjala Nives Opačić, katere članek bi lahko umestili v drugi tematski sklop, namenjen razjasnitvi pomena pojma globalizacija in njenih vplivov na jezik. Najprej se je osredotočila na zastopanost pojma globalizacija in spremembe v njegovem pomenu v različnih hrvaških slovarjih med leti 1962 in 2004. Lotila se je tudi problema anglizacije – dominacije, globalnega širjenja in »vsiljevanja« angleškega jezika. Ta problem se je pričel pojavljati v času razvoja svetovnega telegrafskega omrežja, saj se je v telegrafskih sporočilih uporabljala angleščina in se na tak način razširila po svetu. Dominacijo angleškega jezika je v 20. stoletju potrdila tudi prevlada Amerike v vseh oblikah tehnologije, še posebej v telekomunikaciji, medijih in industriji virtualne zabave. Vplivi anglizacije se v hrvaščini kažejo na različnih pravopisnih ravneh, predvsem je v ospredju vprašanje zapisovanja besed iz tujih jezikov z vidika transkribiranja ali transliteriranja. Mihaela Matešić je ugotovila, da so za hrvaščino značilne tako transkribirane kot transliterirane prevzete besede, pridevniki pa se iz njih tvorijo tako, da se nanje večinoma pripne obrazilo *-ski*. Dominacija angleščine in globalizacija pa sta tudi razlog povečanja skrbi za materni jezik, ki v odnosu z globalnim jezikom izgublja svoj prestiž (Lidija Cvikić). Sama globalizacija je med drugim posegla na področje frazeologije, v okviru katere lahko prepoznavamo globalne pregovore s funkcijo reguliranja družbenega obnašanja. Neda Pintarić ugotavlja, da je odnos do žensk v pregovorih mnogih jezikov še zmeraj pretežno negativen, npr.: »*Dokler ženska joka, s solzami pripravlja zasedo. / Doj žena plače, sprema se da prevari. / Dum femina plorat, decipere labora.*

/ Trust not a woman when she weeps. / Pleur de femme crocodile semble. »

Proces globalizacije vodi v poenotenje različnih pojavov in v globalno razumevanje pojmov, še posebej političnih. Jerzy Molas omenja termin *bratstvo*, ki se v hrvaščini nanaša predvsem na jezik cerkve, v poljščini pa je poleg tega njegov pomen razširjen še v politični jezik levice ter na odnos med bivšo Sovjetsko zvezo in Rdečo armado. Vsebuje tudi besedno zvezo *bratska pomoč*, ki v komunističnem jeziku pomeni vojaško intervencijo, ta pa se zamenjuje z besedo *solidarnost*. Dodaja še termin *demokracija*, ki lahko pomeni politično stranko ali skupino, državo z demokrasko ureditvijo, politične ideje oziroma ideologije in politični ali družbeni sestav z demokrasko ureditvijo. Pojem *nacionalizem* sta s pomočjo hrvaškega in poljskega korpusa proučevala Marko Feller in Barbara Kryžan-Stanojević. Ugotavljata, da je njegov pomen tako v hrvaščini kot v poljščini običajno negativen, povezan s pridevniki ksenofobičen, bolesten, skrajšen, trd in srbski. Če pa je nacionalizem vseeno mišljen kot pozitiven, se to nanaša na zagovarjanje nacionalnih interesov lastne države.

Proces globalizacije ima največ vpliva na male jezike, in prav to tematiko predstavljajo članki tretjega tematskega sklopa. V zvezi z jeziki se vse pogosteje uporablja pojem *ekolingvistika*, ki ga omenja Petar Vuković. Ekolingvistika razume jezik kot živ organizem, živeč v jezikovnem ekosistemu, in se ukvarja s problematiko izumiranja jezikov kot posledico globalizacije. Ekolingvistična načela predstavi v povezavi z bunjevščino, jezikom etnične skupine bačkih Bunjevcev, na katerega sta močno vplivali madžarščina in srbsščina ter se danes govori samo še v nekaj vaseh v okolici srbskega naselja Subotica. Prebivalci te-

ga področja, katerih regionalna zavest in identiteta sta zelo visoki, si kljub majhnemu številu jezikoslovnih strokovnjakov močno prizadevajo standardizirati svoj jezik, zaradi tega so izdelali slovar *Rečnik bačkih Bunjevaca*. Elżbieta Wrocławska je mnenja, da je za ohranitev malih in ogroženih jezikov vsekakor pomembno njihovo vključevanje v izobraževalne ustanove in šolske sisteme. S pravne strani za male in ogrožene jezike skrbi Zakon o narodnih ali etničnih manjšinah in o regionalnem jeziku, ki ga je Evropska zveza sprejela 6. januarja 2005 na Poljskem. Ta zakon je priznal kašubščino, ki je predhodno veljala za narečje, etnolekt in tudi mikrojezik, za regionalni jezik. Dubravka Sesar in Bojana Divčić ugotavljata, da so Kašubi, ki so sicer asimetrično dvojezični in se morajo podrežati elitni poljščini, za svoj jezik naredili veliko. Izdali so slovnice in slovarje, proučevali so zgodovino jezika, naroda in književnosti, prizadevajo si razvijati tudi sodobno književnost. Vse to pa v Kašubih ne spremeni globoko zakoreninjenega mnenja, da je kašubščina le »pokvarjen poljski jezik«.

Zbornik *Lice i naličje jezične globalizacije* predstavlja pomemben prispevek k raziskovanju vpliva procesa globalizacije na jezik. Posledice procesa, s katerimi se srečuje večina jezikov v Evropski zvezi in tudi drugod, so osvetljene na primeru hrvaščine in poljščine. Iz zbornika je razvidno, da je globalizacija močno povezana z anglicizacijo, ki lahko tudi negativno vpliva na nacionalni jezik, zato skrb zanj ni odveč. Res pa je, da je jezik živ organizem, zato se je dobro zavedati besed Jerzyja Molasa: »Globalizacija z ene strani vodi k poenotenju, z druge pa vpliva na procese, ki večajo razlike med narodnimi skupnostmi. Dokler pa živimo v teh narodnih skupnostih, bomo

govorili svoje jezike, ki se bodo gotovo spreminjali, tako kot so se spreminjali tudi pred pojavom globalizacije.«

Mija Kovač

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta,
mijakovac@hotmail.com

**VIG ISTVÁN: VERANCSICS
FAUSTUS DICTIONARIUMA
A KORABELI EURÓPAI
KONTEXTUSBAN (Dictionarium
Fausta Vrančića u onodobnome
europskome kontekstu).** Budapest:
Tinta Könyvkiadó, 2011. 192 p.

Kapitalno epohalno djelo hrvatske leksikografije, petojezični rječnik (latinsko-talijansko-njemačko-hrvatsko-mađarski) Fausta Vrančića (1550, 1551 /?/-1617) od početka 20-oga je stoljeća u središtu zanimanja hrvatske lingvistike a i mađarske slavistike. S obzirom na okolnosti nastanka, nadalje na samu činjenicu da na naslovnoj strani ne nalazimo Vrančićevo ime, i o autorstvu se dosta raspravljalo u samoj struci. Najnovije djelo mađarskog talijanista-kroatista, profesora Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Loránda Eötvösa Istvána Viga dokaz je permanentnoga zanimanja za ovo značajno djelo hrvatske i mađarske leksikografije.

Vigova ambiciozna monografija s jedne strane daje čitateljima vrlo precizan pregled o dosadašnjim »vrančićološkim« istraživanjama, s druge pak strane na temelju vlastitih istraživanja u precizno i filološki bogato strukturiranom konceptu iznese njegova najnovija dostignuća.

Autor u uvodnome poglavlju precizno određuje mjesto ovoga rječnika u onodobnoj europskoj humanističkoj leksikografiji, s posebnim osvrtom na njegovo mjesto u hrvatskoj i mađarskoj leksikografiji, kako bi nakon toga dao opširan pregled o stručnoj literaturi o Vrančiću i njegovom djelu. Na temelju iznijetoga Vig točno određuje trojni cilj svojih istraživanja: ispitivati vjerodostojnost rječnika, rekonstruirati jezično znanje Vrančića te potražiti moguće izvore rječnika. Autor se tijekom svojih istraživanja služio zavidno bogatom europskom leksikografskom produkcijom, od najranijih razdoblja do naših dana.

Autor vjerodostojnost rječnika provjerava preko analize raznih pojava, kao što su različite i krive semantičke podudarnosti, različite adekvatnosti u vrstama riječi, nepostojeći odnosno znatno modificirani oblici, pomaci unutar stupaca kada na određenome mjestu stoje riječi drugoga jezika, što je Vrančićev promašaj, tiskarske greške, krive informacije itd. Na temelju svih tih analiza Vig zaključuje da je Vrančićev rječnik nudio pomoć prije svega za razumijevanje latinskih tekstova, a bio je korisno pomagalo i za govornike četiri vulgarna jezika. Zasebno i svakako je zanimljivo pitanje razina Vrančićeva poznavanja (rječničko blago, gramatička pravila) svih tih jezika. Kako mu je hrvatski bio materinski jezik a sve ostale je osvojio tijekom svoga školovanja i duljega ili kraćega boravka u raznim kulturnim i jezičnim sredinama, iz povijesne perspektive nije lako dovoljno egzaktno odgovoriti na ta pitanja. Autor svoje zaključke temelji na analizi semantičkog provjeravanja, poznavanja dijalektalnog fonda riječi, adaptacije venedicijaskih riječi, adekvatnosti u rječnikom fondu koji se odnosi na rimsku civilizaciju te na vlastite, tj. Vrančićeve